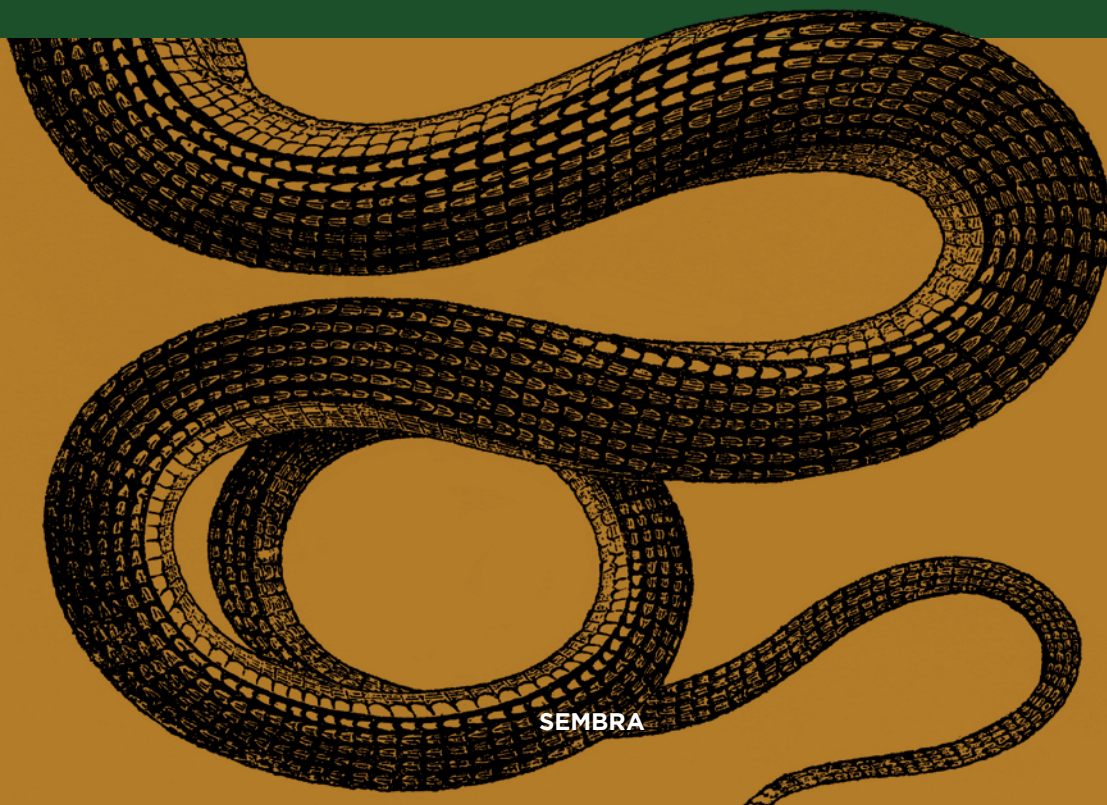

Ramon Llull

LLIBRE DE LES BÈSTIES

PROPOSTA DIDÀCTICA
a càrrec de Marta Mañosa

SEMBRA

Ramon Llull
LLIBRE DE LES BÈSTIES
A través de Roc Casagran
Il·lustracions d'Aitana Carrasco
Ed. Sembra Llibres, 2015
ISBN 978-84-943736-2-6

Apartat de correus 8
46740 Carcaixent (Ribera Alta)
didactica@sebrallibres.com
www.sebrallibres.com

PROPOSTA DIDÀCTICA
A càrrec de Marta Mañosa

Coordinador: Xavi Sarrià

Maquetació: Mineral Gràfics | www.mineralgrafics.com

SINOPSI

El *Llibre de les bèsties* de Ramon Llull adopta una vigència inquietant en aquesta versió de Roc Casagran, una de les veus amb més projecció de les nostres lletres. Amb la seva relectura, ens endinsarem en el sistema de jerarquies i classismes dels règims medievals per saber si hem evolucionat com a espècie. Entendrem el joc de maquinacions i misèries que encara avui envolten els centres de poder. Ens observarem en el mirall d'uns animals que sovint són el que no semblen per intuir les facetes més tenebroses de la condició humana. Però, sobretot, gaudirem de les arts de seducció d'aquesta obra fonamental de la nostra literatura que ha captivat generacions de lectors des del segle XIII fins a l'actualitat.

L'AUTOR

Ramon Llull va néixer a Palma i va viure entre el 1232 i el 1316. La seva ingent obra en camps com la literatura, la filosofia, la teologia o la ciència el van convertir en un dels autors més prolífics i originals de l'occident medieval europeu. És considerat com un dels primers escriptors d'obres cultes en llengua romànica, així com el principal contribuïdor a la formació de la llengua catalana literària. L'abast i la influència que assoliren obres com *Llibre d'Amic e Amat*, *Arbre de filosofia d'amor*, *Llibre de meravelles* o *Blanquerna* l'han convertit en la figura més internacional de la cultura catalana de tots els temps.

L'ADAPTADOR

Roc Casagran va néixer l'any 1980 a Sabadell. És llicenciat en Teoria de la Literatura i Literatura Comparada. Treballa de professor a secundària, feina que combina amb l'escriptura. Ha publicat els llibres de poesia *Els carrers de les fàbriques*, *Trènicament trennificats*, *Després de Sarajevo* i *L'ombra queixalada*; i les obres de narrativa *Camí d'Ítaca* (escrit conjuntament amb Oleguer Presas), *Austràlia*, *Un ós panda al pas zebra* i *Ara que estem junts*. Col·labora puntualment amb diversos mitjans de comunicació i fa recitals de poesia arreu del país, de vegades acompanyat pel cantautor Cesk Freixas.

1

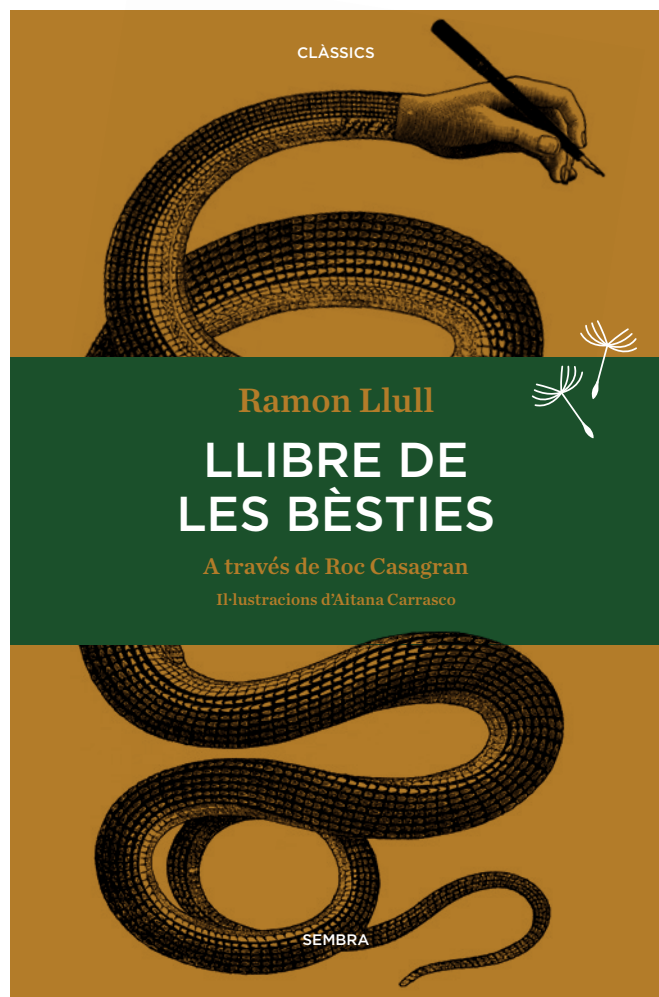
INTRODUCCIÓ

Llibre de les bèsties
RAMON LLULL
Ed. Sembra Llibres, 2015

1.1 RAMON LLULL

Ramon Llull (1232-1316) va néixer a Mallorca al si d'una família noble que arribà a l'illa amb la host de Jaume I. Fou educat com a cavaller i tingué dos fills. Però la seva vida canvià radicalment quan, als trenta-un anys, visqué una experiència mística. D'acord amb la seva autobiografia, *Vida Coetània*, aquest episodi el féu abandonar la posició social per adoptar una vida penitent de difusió de la seva fe religiosa. Amb aquest propòsit, es va formar de manera autodidacta en teologia, filosofia, ciència i llengües com el llatí i l'àrab. També va fundar un monestir franciscà a Mallorca i començà a produir una obra literària ingent.

Paral·lelament, Llull va començar a estudiar en profunditat els mètodes tradicionals de conversió dels no-cristians per comprovar per quin motiu fallaven. A més, va recórrer part d'Europa cercant l'aprovació de l'Església i de les monarquies occidentals a les seves idees. Tot plegat el va refermar en la següent conclusió: *Non dimittere credere pro credere, sed pro intelligere*; és a dir, 'hom no pot deixar de creure per creure, sinó per entendre'. Segons

el seu parer, les velles formes de propagació del cristianisme no aconseguien els seus objectius perquè es perdien en discussions estèrils.

El 1274, arran d'una nova experiència mística, va concebre tot un sistema filosòfic i científic per tal de difondre eficaçment la seva fe: l'anomenada "Art lul·liana". Una veritable enciclopèdia que contenia els arguments infalibles, segons Llull, per a demostrar la veritat del cristianisme. La concepció d'aquesta Art va arribar a unes dimensions sorprenents, amb un total de 264 obres escrites en set llengües.

L'ús de diferents llengües fou, precisament, una altra eina que va utilitzar per difondre el seu missatge. Llull va ser un dels primers pensadors europeus a utilitzar una llengua vulgar, el català, per escriure obres teològiques, filosòfiques i lògiques i fer-les arribar al públic laic. Per aquest motiu se'l considera el creador de la llengua catalana literària. Així mateix, aquestes mateixes obres les va traduir, o les va fer traduir, a altres llengües com ara l'occità, el francès, el castellà o l'italià per tal de poder arribar a la població en general. Quan es tractava de convèncer el públic més lletrat, el llatí era la llengua escollida. Quan es tractava de fer proselitisme del cristianisme entre els musulmans, escrivia en àrab.

Apartir de la concepció de la seva Art, va concentrar tots els esforços a difondre-la. Viatjà incansablement per tot Europa, així com al nord d'Àfrica. Es creu que va morir a Tunis, on va arribar a confrontar les seves tesis amb teòlegs musulmans, o tornant d'aquest viatge ja a Mallorca. Tenia vuitanta-quatre anys.

1

INTRODUCCIÓ

1.2 L'ART LUL·LIANA I EL LLIBRE DE LES BÈSTIES

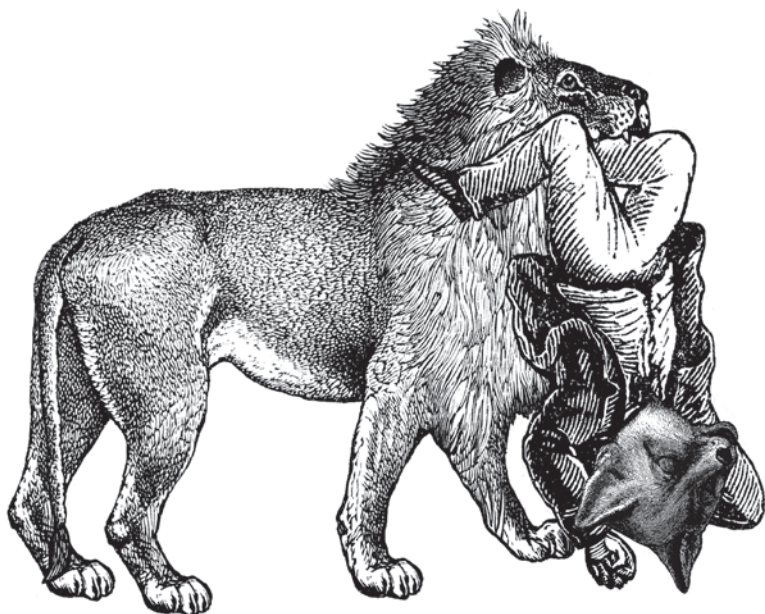
Ramon Llull va conrear diferents gèneres didàctics per tal de difondre la seva Art a la població. Un d'aquest és la literatura exemplar. A l'*Arbre exemplifical*, una de les setze obres que configuren l'Arbre de la ciència (escrit entre el 1295 i el 1296), descriu quina és la utilitat i el sentit de l'ús de l'exemple: la demostració i la constatació de la seva concepció jeràrquica del món.

Aquesta concepció jeràrquica del món gira entorn del concepte medieval anomenat "escala de criatures". Segons aquest, el món és un sistema en què, en un nivell superior o espiritual, trobaríem els àngels i les ànimes humanes; mentre que en un nivell inferior o material, hi hauria els minerals, les plantes i els animals. Per a Llull, per tant, l'ús dels exemples és alhora una eina formal i un instrument didàctic

per a il·lustrar i convèncer sobre el coneixement de Déu i aquesta cosmovisió del món.

La característica més destacable d'aquests exemples és l'originalitat. Llull no utilitza exemples de vides de sants o personatges destacats, sinó que fa servir fonts paganes, al·legories o elements de la tradició oriental, com queda palès en l'obra que heu llegit, el *Llibre de les bèsties*.

Aquesta obra és un dels deu apartats de la novel·la didàctica *Llibre de meravelles*, que va ser escrita entre el 1287 i el 1289 i que narra el viatge de Fèlix (nom amb què també es coneix la novel·la) pel món de l'Europa del segle XIII. En aquest viatge descobrim quins eren els sabers d'aquella època. I ho fem amb un protagonista que se sorprèn de la distància que hi ha entre la conducta dels humans i l'ordre diví de la creació.

Els deu capítols del llibre que descriuen el viatge de Fèlix coincideixen amb els temes principals de l'Art lul·liana: Déu, els àngels, el cel, els elements, les plantes, els metalls, les bèsties, l'home, el paradís i l'infern. Tot i així, el nucli de l'obra és la filosofia moral que trobem en el capítol *Llibre d'home* i que es complementa amb el *Llibre de les bèsties*. Aquest capítol, col·locat just on esperàriem un tractat de zoologia, és el llibre que Fèlix porta a un rei per explicar-li com havia de regnar. Esdevé, per tant, una reflexió sobre el sistema polític de l'edat mitjana. Però Llu·ll utilitza un altre gènere didàctic per explicar-nos-el: la faula. Una faula en què trobem una trama complexa farcida d'exemples, segons la qual la Renard, és a dir, la guineu, maquina un pla per aconseguir dominar el regne dels animals.

En realitat, la faula i els seus animals, que l'autor pren de fonts orientals i del *Roman de Renard*, són una excusa per a endinsar-nos en les facetes més obscures de la condició humana. Tot plegat converteix l'obra en una crítica ferotge de la societat del moment en què vivia. De fet, els indicis apunten que Llu·ll va escriure aquest capítol del *Llibre de meravelles* com a advertiment per al rei de França, Felip IV, amb qui tenia contacte polític.

1.3 ABANS DE COMENÇAR

Observeu la següent il·lustració de Josep Granyer d'una versió antiga del *Llibre de les bèsties*. Quins animals hi apareixen? Quina relació creieu que s'estableix entre ells?

J. Granyer

2

L'AUTOR: RAMON LLULL

2.1 A hores d'ara ja deveu saber moltes coses de l'autor del *Llibre de les bèsties*. Us proposem un parell d'activitats per tal que pugueu aprofundir en aquells aspectes que més us interessin i fer-vos, així, una idea més global del personatge, que de ben segur us ajudarà a entendre millor l'obra que teniu entre mans. **Busqueu més informació del personatge i el context històric en què va viure i dibuixeu un eix cronològic en què combineu fets històrics i personals.**

Si ho preferiu, **busqueu informació sobre els viatges que va fer relacionats amb l'estudi i la difusió de la seva Art i geolocalitzeu-los sobre un mapa virtual del tipus *Google Maps*.** Agafeu una de les rutes i **intenteu establir quants dies durava el viatge a partir de la informació que pugueu trobar sobre el transport de l'època. Quant trigaríeu avui en dia per fer el mateix recorregut?**

2.2 Dels múltiples aspectes que deveu haver trobat sobre la vida de Ramon Llull, ens sembla important aprofundir en un de concret: les diferents llengües que coneixia, parlava, escrivia... **Us proposem que investigueu una mica quines eren aquestes llengües, per a què les utilitzava, quina era la seva llengua materna i quines es parlaven al seu entorn, etc. A partir de la vostra investigació, escriviu un relat sobre la vida lingüística de Ramon Llull i reflexioneu sobre el fet que el va dur a escriure el *Llibre de les bèsties* precisament en llengua catalana.**

RECURSOS ON-LINE: RELAT DE VIDA LINGÜÍSTICA

Un relat de vida lingüística és l'escrit que fa algú sobre el seu repertori lingüístic: les llengües que coneix, i en quin grau; quines habilitats té amb cada una; la manera com les ha après; l'ús que en fa i les consideracions de caire sociolingüístic que se'n derivin. Podeu trobar-ne algun exemple aquí: <http://blocs.mesvilaweb.cat/pmayans/?p=197085>

3

L'OBRA: LLIBRE DE LES BÈSTIES

3.1 CONFLICTE

3.1.1 No hi ha obra literària sense conflicte; per tant, és important analitzar-lo bé si volem copsar el missatge que l'autor vol transmetre. **Quin creieu que és el principal conflicte del *Llibre de les bèsties*?**

3.1.2 El fil conductor de tota la novel·la no és cap altre que l'estratègia de la Renard per aconseguir el poder. **Reviseu aquesta estratègia i feu-ne una narració que després podeu convertir en un relat digital.**

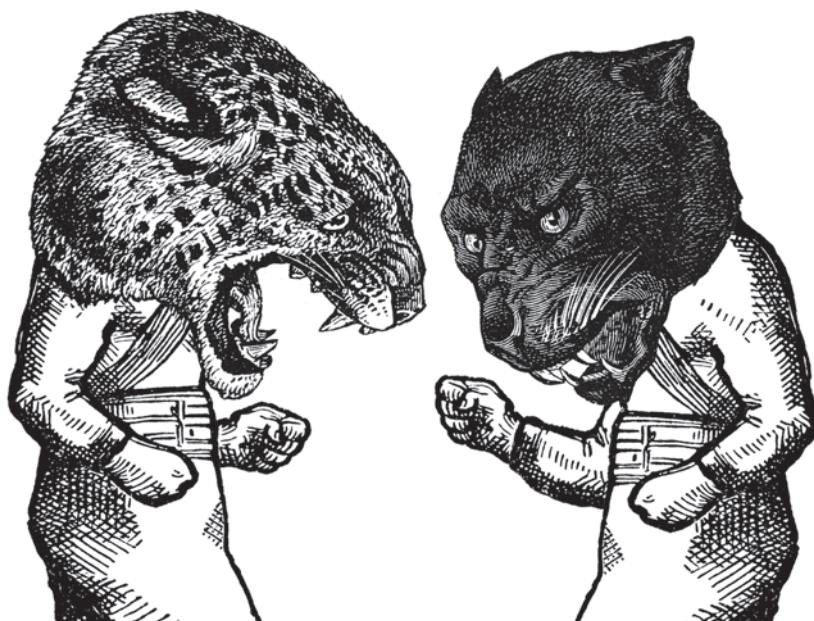
RECURSOS ON-LINE: NARRACIÓ DIGITAL

A la xarxa podeu trobar nombroses explicacions sobre les narracions digitals i també una gran varietat d'exemples fets per alumnes.

Podeu començar per consultar el següent enllaç:
<http://www.tressisens.net/expressio/narracions.htm>

3.1.3 El *Llibre de les bèsties* té una voluntat exemplificadora; és a dir, vol ser un model a seguir per als governants de l'època. **Us proposem que extraieu de l'obra els consells que dóna per al bon govern i en discutiu, d'una banda, la vigència, i de l'altra, si se segueixen en el context polític actual.**

3.1.4 El capítol 5 de la novel·la mereix un punt i a part. Com ja deveu haver observat, aquest és l'únic capítol que passa en territori dels homes i representa una crítica ferotge a la societat cortesana de l'època. **Com creieu que es relaciona aquesta crítica amb el que heu après que era l'Art lul·liana? Creieu que hi ha aspectes d'aquesta crítica que perviuen en la societat actual?** Us animem a buscar exemples de tics i característiques que han perviscut al llarg del temps.

3

L'OBRA: LLIBRE DE LES BÈSTIES

3.2 PERSONATGES

3.2.1 Per tal de tenir una visió clara de tots els personatges que apareixen en l'obra, **us proposem que en feu un esquema en forma de xarxa on quedin clares les relacions que es van establir al llarg de la novel·la.**

3.2.2 Com segurament ja us heu fixat, la guineu Renard és l'únic personatge que té nom propi. **Per què creieu que és així? La clau es troba en el *Roman de Renard*: busqueu-ne informació i expliqueu quina és la seva connexió amb el *Llibre de les bèsties*.**

3.2.3 Els animals són uns personatges recurrents en la història de la literatura, especialment en els contes, faules i relats de caràcter moralista. **Penseu una mica en quines virtuts i quins vicis s'han associat històricament amb els següents animals i ompliu la taula següent, on es contrasti amb la visió que se'n dona en el *Llibre de les bèsties*.** Si voleu, podeu ampliar la taula i analitzar més animals.

	TRADICIÓ LITERÀRIA	LLIBRE DE LES BÈSTIES
<i>Guineu</i>		
<i>Lleó</i>		
<i>Serp</i>		
<i>Gos</i>		
<i>Cavall</i>		

3.2.4 La tradició d'utilització de les figures dels animals provinent dels bestiars medievals de caràcter moralitzador i al·legòric es concreta, en literatura contemporània, en els bestiars moderns, un gènere poètic amb intenció satírica la majoria de vegades, que tipifica personatges humans mitjançant la descripció d'animals. **A partir d'aquests dos poemes de Josep Carner i Pere Quart, us proposem que analitzeu més concretament la simbologia de la serp i la compareu amb la imatge que se'n dona en el *Llibre de les bèsties*.**

Serpent

M'arrossego bé
i em cabdello als arbres;
mai no m'ha calgut
un parell de cames.
Destrossada carn,
que d'altres la cerquin;
jo menjo només
preses que bateguin.
Poder absolut
és el que m'encanta;
que l'hegui tot jorn
bo i arrossegant-me.

Josep Carner

Serpent

Àvol serpent!
(Déu no vigila
la blana argila
d'Adam recent.)

El gran desastre
descrius del tot
quan deixes rastre
damunt el llot.

Pere Quart

3.3 LLOC

Ja us deveu haver fixat que en el *Llibre de les bèsties* hi ha dos llocs clarament diferenciats: el dels animals i el dels homes. **Com es descriu al principi el lloc dels animals? Amb quin tòpic literari podríem associar-ho?**

En contraposició hi ha el lloc on apareixen els homes. **Quins tres espais concrets hi podeu identificar? Quines connotacions tenen? Si ho compareu amb el lloc dels animals, què podem extreure de la ideologia de Ramon Llull?**

3

L'OBRA: LLIBRE DE LES BÈSTIES

3.4 GÈNERE

3.4.1 Us proposem una activitat en grups per tal d'establir tant el gènere com les influències que es troben en el *Llibre de les bèsties*. **Busqueu informació sobre els conceptes següents i prepareu una presentació sobre les influències del *Llibre de les bèsties* per a exposar-la a la resta de la classe.**

Speculum medieval / apòlegs / exempli / Calila e Dimna / Roman de Renard /
Llibre de meravelles / Ars

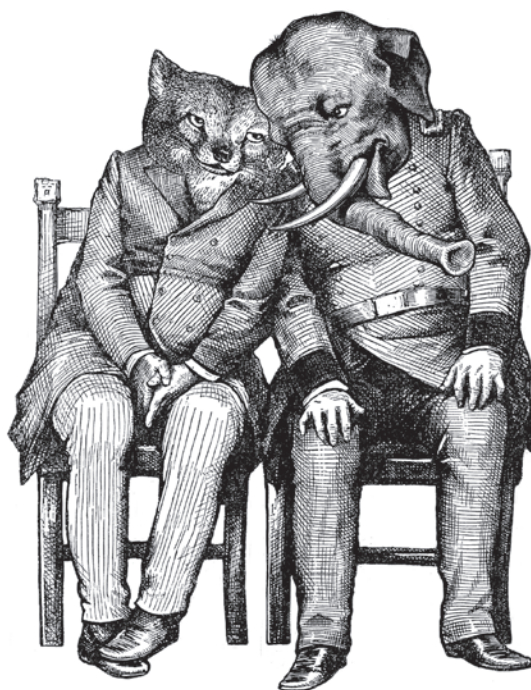
3.4.2 Els exemples que apareixen es poden dividir en tres tipus: exemples filosòfics, exemples d'estratègies de relacions socials i exemples de crítica a vicis. **Rellegiu els tres exemples següents i relacioneu-los amb cada una de les tipologies. Quin és el missatge que s'hi vol donar?**

Exemple de l'home que llogava una habitació a una prostituta (pàg. 64)

Exemple de l'agró i el cranc (pàg. 51)

Exemple de la rata que es torna donzella (pàg. 39)

3.4.3 Amb quina tipologia textual es pot relacionar el *Llibre de les bèsties*? Escolliu un dels exemples de l'obra i reescribiu-lo en la forma d'un text argumentatiu.

4 L'OBRA AVUI. EL LLIBRE DE LES BÈSTIES A TRAVÉS DE ROC CASAGRAN

4.1 ROC CASAGRAN

4.1.1 En aquesta edició ja heu pogut llegir alguna informació sobre Roc Casagran, l'autor de la versió que teniu entre mans. Roc Casagran és una persona molt present a les xarxes socials; serieu capaços de fer-ne un retrat que vagi més enllà de la informació que es pot trobar a Viquipèdia? **Consulteu els seus perfils de Twitter, Facebook, Youtube i lloc web i feu-ne una descripció tan acurada com pugueu. Creieu que és un avantatge o un inconvenient que avui en dia es pugui extreure tanta informació de les persones sense conèixer-les?**

4.1.2 La tasca principal que Roc Casagran ha dut a terme per tal de fer vigent el *Llibre de les bèsties* ha estat la de modernitzar-ne el llenguatge. **Us proposem que analitzeu els següents fragments i els compareu, de manera que pugueu fer-ne una anàlisi lingüística i estilística.**

“Tantes de paraules hac de l'una part e de l'altra, que tota la cort se torbà, e l'elecció fo empatxada. E l'Ós, e el Lleopard, e l'Onça, qui havien esperança que fossen elets a rei, digueren que la cort s'allongàs tro a l'altre temps que haguessen determenat qual bèstia és pus digna d'ésser rei.”

“Hi va haver molts arguments d'una part i l'altra, tants, que tota la cort d'animals es va alterar i fou impossible l'elecció. I l'ós, el lleopard i la pantera, que tenien l'esperança de ser coronats reis, van dir que volien que la cort s'allargués fins que es pogués determinar quina bèstia era la més digna de ser el rei.”

4.1.3 Quina és la importància d'adaptar clàssics per a fer-los més amens avui en dia?

Comenta-ho en relació amb aquesta afirmació que Roc Casagran fa en el pròleg:

“Perquè aquesta proposta d'adaptació, des de la humilitat, vol ser un granet de sorra per fer-lo reviure, perquè el poble que oblida les seves arrels no pot continuar florint. Perquè sí, nosaltres, d'una manera o altra, venim de Llull.”

4

L'OBRA AVUI. EL LLIBRE DE LES BÈSTIES A TRAVÉS DE ROC CASAGRAN

4.1.4 Si considerem que el llibre pot ser vigent avui en dia, aleshores haurem de fer alguna cosa per a promocionar-lo. Us proposem un parell d'activitats per tal que el vostre entorn el conegui.

D'una banda, **dissenyeu un booktrailer que pugueu difondre per Internet mitjançant les xarxes socials per ajudar a donar a conèixer l'obra.** Podeu consultar exemples de booktrailer d'altres novel·les aquí:

A monster calls (www.youtube.com/watch?v=iEX5g6c7ueE)

Camps de maduixes (www.youtube.com/watch?v=FSAcRByHlIE)

De l'altra, **us proposem que escriviu piulades que descriguin o promocionin el *Llibre de les bèsties* a Twitter i les piuleu amb l'etiqueta #llibredelesbèsties.**

Ramon Llull
LLIBRE DE LES BÈSTIES
A través de Roc Casagran
Il·lustracions d'Aitana Carrasco

PROPOSTA DIDÀCTICA
Marta Mañosa